FENOMENUL CRIMINALITĂȚII GULERELOR ALBE ÎN LUMINA CRIMINOLOGIEI CORPORATIVE MODERNE

THE WHITE-COLLAR CRIME PHENOMENON FROM THE PERSPECTIVE OF MODERN CORPORATE CRIMINOLOGY

CZU: 343.352:343.53:334.784 **https://doi.org/10.59295/spd2025j.06**

Lilia GÎRLA
0000-0002-4979-3027
E-mail: liliagyrla@gmail.com
Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova

Summary. *The purpose of the article is to clarify the phenomenon of white-collar crime in the private sector. To achieve the proposed goal, the following objectives were set: to study the doctrine in the field of white-collar crime; to conduct a comparative analysis of "white-collar crime" and "corporate crime"; to formulate the new direction of corporate criminology in contemporary criminological science.Taking into account the fact that white-collar crimes in the private sector are motivated not only by financial gain, but also by the opportunity to commit financial misdeeds, in order to develop methods for preventing this type of crime, three main steps must be simultaneously implemented towards "sanitizing" the job environment: 1) resetting the corporative behavior of the company (long-term activity); 2) changing priorities by reorienting the vicious corporate culture towards the formation of corporate responsibility and ethics, which will ultimately reduce the risk of financial abuse (long-term activity); 3) reviewing weak and ineffective regulations by eliminating gaps and shortcomings, which will ultimately create a favorable environment for reducing financial misconduct (short-term activity).*

Keywords: *white collar crime; corporate criminology; corporate crime; occupational crime; private sector.*

INTRODUCERE

Prevenirea criminalității gulerelor albe în sectorul privat este problema care nu mai pot fi evitată de niciun manager sau chiar o întreprindere. Din cauza complexității crimelor comise și a statutului social ridicat al criminalului, crimele gulerelor albe trec adesea neobservate și sunt tratate cu indulgență de către sistemul de justiție penală. Acestea pot avea repercusiuni financiare și sociale majore, cum ar fi investiții ratate, creștere economică redusă și diminuarea încrederii publicului. Pe de altă parte, acest tip de criminalitate menține economia într-o stare de tulburare constantă.

Caracterul latent al criminalității gulerelor albe în sectorul privat este explicat de faptul că întreprinderea implicată într-un scandal juridic evită orice formă de contact cu organele de drept din mai multe considerente, printre care 1) pierderile financiare (scandalul va consuma mult timp și va fi costisitor, iar, în termeni economici, activitatea întreprinderii va deveni ineficientă); 2) pierderile reputaționale (scandalul va duce la

scăderea credibilității întreprinderii atât din partea consumatorilor cât și din partea propriilor angajaților sau la o prăbușire bruscă a venitului).

Scopul articolului constă în clarificarea fenomenului criminalității gulerelor albe în sectorul privat. Pentru atingerea scopului propus am trasat următoarele *obiective:* studierea doctrinei în domeniul criminalității gulerelor albe; efectuarea analizei comparative a *„criminalității gulerelor albe”* și a *„criminalității corporative”*; formularea noii direcții de criminologie corporativă în știința criminologică contemporană.

Am pornit cercetarea de la **ipoteza**, conform căreia ***crimele gulerelor albe*** *sunt abuzuri săvârşite cu scop de profit comise de persoane de încredere care ocupă funcții importante*, iar *noțiunea crimelor corporative este cu mult mai vagă și, în rând cu criminalitatea gulerelor albe, cuprinde alte tipuri de criminalitate comise de conducători sau angajați pentru interesele întreprinderii sau împotriva acesteia*.

MATERIAL ŞI METODĂ

Pentru a obține scopul propus, am supus analizei anumite surse doctrinare din știința criminologică occidentală care aparțin autorilor Ed.Sutherland (1940), P.Gottschalk (2013), St.Heissner (2015), J.Austin (2017), J.G. van Erp (2018), A.Budianto (2022), accentul fiind pus pe doctrina criminologică anilor 2013-2023.

Drept bază cercetării științifice a fost aleasă renumita lucrare a lui Edwin Sutherland, recunoscută clasică și fundamentală în formularea conceptului crimei gulerelor albe. Astfel, Edwin Sutherland, în anul 1940, a definit criminalitatea gulerelor albe ca *fiind „o infracțiune comisă pe parcursul ocupației sale, de o persoană respectabilă și cu un statut social ridicat”* [1, p.11].

Însă, cercetând fenomenul criminalității gulerelor albe în sectorul privat, am observat anumite dificultăți în clarificarea conceptului cercetat care în literatura de specialitate deseori se confundă cu alte crime conexe (crime corporative, crime ocupaționale, crime organizaționale). În acest sens, autorul Stefan Heissner arată că *„Din perspectiva unei companii, nimeni nu poate defini cu precizie ce înseamnă de fapt criminalitatea gulerelor albe în sectorul privat. În mod similar, în lumea afacerilor, nu pare să existe o conştientizare reală a modului în care apar abaterile în companii sau a modului în care este posibil să te protejezi împotriva acestora”* [2, p.38].

Am observat că criminalitatea gulerelor albe în sectorul privat are specificul său și este studiată de o nouă direcție – ***criminologie corporativă*** care a fost studiată predominant în criminologie, economie și drept. În plus, acest vector de cercetare își păstrează relevanța extremă și pentru alte științe cum ar fi psihologie, sociologie, antropologie, etica afacerilor, științe politice, precum și științele informației și tehnologiei informaționale sunt. În opinia lui Judith Gabriël van Erp, *„crimele corporative sunt comise în principal în beneficiul acestor întreprinderi”* [3, p.2]. Autorul precitat compară *„criminalitatea corporativă”* cu *„criminalitatea elitelor”*, susținând că criminalitatea gulerelor albe devine *„partea întunecată a corporațiilor”* [3, p.2]. Autorul Judith Gabriël van Erp distinge *„crime comise la locul de muncă”* și *„crime organizaționale”* (săvârșite împotriva

membrilor corporației unde ele apar în calitate de victime sau crime comise împotriva corporației), precum și *„crimele corporative”,* care tind să se concentreze pe fapte prejudiciabile împotriva persoanelor din afara organizației [3, p.2].

Un alt autor, Agus Budianto, face distincția între *„crimele gulerelor albe pentru corporații”; „crimele gulerelor albe împotriva corporațiilor”* și *„organizarea și conducerea corporației criminale”* [4, p.513]. În opinia autorului citat, *„crimele pentru corporații”* constituie un termen sinonim al *„crimelor corporative”* (crima corporativă este orchestrată în interesul companiei, nu invers); „*crimele împotriva corporațiilor”*, sau așa-numitele *„crimele angajaților”,* sunt crime comise de angajații sau personalul companiei împotriva acesteia, cum ar fi *delapidarea* (acest tip de crime poate fi comis nu numai de personal, ci și de alte persoane din afara corporației); *„corporații criminale”* sunt înființate în mod intenționat pentru a comite crime, unde corporația este aici doar un instrument de acoperire sau disimulare a crimei reale (o mască pentru a ascunde fața reală) [4, p.513]. Clasificarea autorului Agus Budianto prezentată *supra* ne-a ajutat în formularea definiției criminologiei corporative.

Într-o altă ordine de idei, constatăm că *victimele crimelor gulerelor albe* sunt extrem de variate, relația cu criminalul obținând ipostaze diferite (printre ei se numără angajatorii sau angajații (în funcție de crimă), instituții financiare bancare sau nebancare, serviciul fiscal, clienți sau alți acționari). Autorul Petter Gottschalk face o distincție între *victimele interne* și *victimele externe* ale crimelor gulerelor albe: *„Când o companie își manipulează contabilitatea pentru a obține noi împrumuturi de la o bancă, iar compania dă faliment, atunci banca este o victimă externă. Când un angajat aprobă facturi false și ia banii, atunci compania devine o victimă internă. În mai multe cazuri într-o speță se pot întâlni atât victime externe, cât și interne”*[5, p.93].

În opinia autorului Janet Austin, lipsa integrității pieței este un alt motiv care poate explica victimele externe ale infracțiunilor, „*teoria integrității pieței”* se referă la *integritatea piețelor de capital* [6, p.232]. Integritatea pieței poate fi influențată de reglementările guvernamentale atât într-o direcție pozitivă, cât și negativă. Deteriorarea integrității pieței va avea loc dacă actorii de pe piață simt nevoia să comită infracțiuni financiare pentru a se adapta la noile regimuri de reglementare (spre exemplu, când conducătorul unei întreprinderi oferă mită unui angajat dintr-o altă întreprindere, corupția, ca forma criminalității gulerelor albe, are o victimă externă).

REZULTATE ȘI DISCUȚII

În urma analizei literaturii de specialitate am decis să folosim termenul criminologic *„corporație”* care urmează a fi înțeles drept sinonim al noțiunii legale de *„întreprindere”* în scopuri pur științifice. Considerăm că *criminalitatea corporativă* include în sine *criminalitatea gulerelor albe* în rând cu alte crime comise de angajații întreprinderii și/sau conducătorii acesteia împotriva corporației, în interesele corporației sau împotriva clienților acesteia.

Putem generaliza că criminalitatea gulerelor albe în sectorul privat, constituie partea componentă a criminalității corporative, se referă la *crimele non-violente comise de persoane aflate în poziții de putere și autoritate în cadrul întreprinderilor în scopul obținerii profitului.*

Reieșind din analiza surselor doctrinare de ultima oră putem conchide că s-a format un vector de sine stătător de cercetare criminologică, cum ar fi criminologia corporativă. În opinia noastră, ***criminologia corporativă*** reprezintă *știința care se ocupă de cercetarea stării, structurii și dinamicii crimelor comise în domeniul corporativ (împotriva corporației de către angajații acesteia; împotriva clienților de către corporație; sau de către conducătorii corporației împotriva angajaților; de către membrii corporației în interesul acesteia); de studierea portretului bio-psiho-social al criminalului și al victimei acestuia; de elucidarea cauzelor și condițiilor comiterii crimelor corporative; precum și de elaborarea metodelor de prevenire, combatere și pronostic al acestui fenomen*.

Crimele gulerelor albe în sectorul privat sunt motivate printr-un *câștig financiar*, fiind comise de obicei de profesioniști sau persoane aflate în poziții de încredere și autoritate, și pot cauza prejudicii considerabile persoanelor fizice, întreprinderilor și chiar economiei per ansamblu. Acest tip de criminalitate poate include delapidare, fraudă, și alte forme de abateri financiare.

Cu toate acestea, am observat că traficul de informații privilegiate, protejate de lege (secret de serviciu, secret profesional etc.) ca partea componentă a criminalității corporative poate constitui obiectul cercetării fenomenului criminalității gulerelor albe, cu condiția că astfel de date protejate de lege au fost obținute sau înstrăinate în scopul de profit. Pentru a confirma cele expuse aducem o speță din practica judiciară a Colegiului penal Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 12 noiembrie 2019, șefa secției creditare a unei bănci comerciale, în scopul de a obține un profit ilegal, accesează baza de date a clienților care anterior au solicitat credite, sustrage informații confidențiale și le substituie, falsificând, în final, suma creditului inițial obținut [7]).

Criminalitatea gulerelor albe apare adesea atunci când indivizii au atât motivația, cât și *oportunitatea de a comite abateri financiare*. Aceasta poate include presiuni financiare, cum ar fi datoriile sau dorința de câștig personal, precum și accesul la informații financiare sensibile sau controlul asupra sistemelor financiare.

Cercetând doctrina criminologică în materia victimologică, am definit ***victimă criminalității gulerelor albe*** *în calitate de o persoană fizică sau juridică asupra căreia se săvârșește fapta infracțională (acțiune, inacțiune), deseori o serie de acțiuni ce constau în orice formă de fraudă economică însoțită de cauzarea prejudiciilor materiale și/sau reputaționale direct sau indirect, sau însoțită de cauzarea riscului real de provocare a acestor prejudicii.* Pe cale de consecință, victima crimelor gulerelor albe este oricine care suferă o pierdere, fie financiară, fie reputațională.

CONCLUZII

1. În ultimii ani s-a format un nou vector al științei criminologice contemporane – *criminologie corporativă*, obiectul de cercetare fiind format din studierea *stării, structurii și dinamicii crimelor corporative; portretului bio-psiho-social al criminalului și al victimei acestuia; cauzelor și condițiilor comiterii crimelor corporative; precum și din elaborarea metodelor de prevenire, combatere și pronostic al acestui fenomen*.

2. *Criminalitatea corporativă* poate fi definită ca *totalitatea crimelor non-violente comise de persoane aflate în poziții de putere și autoritate în cadrul întreprinderilor în scopul obținerii profitului pe un anumit teritoriu într-o anumită perioadă de timp*.

3. *Criminalitatea corporativă* include în sine *criminalitatea gulerelor albe* în rând cu alte *crime ocupaționale* manifestate în una din patru forme: 1) împotriva corporației de către angajații acesteia; 2) împotriva clienților de către corporație; sau 3) de către conducătorii corporației împotriva angajaților; 4) de către membrii corporației în interesul acesteia).

4. Victima crimelor gulerelor albe este oricine care suferă o pierdere, fie financiară, fie reputațională, sau riscul survenirii acesteia.

5. Luând în considerare faptul că crimele gulerelor albe în sectorul privat sunt motivate nu doar printr-un *câștig financiar*, dar și prin *oportunitatea de a comite abateri financiare*, la elaborarea metodelor de prevenire a acestui tip de criminalitate trebuie de implementat concomitent trei pași principali spre *„sanarea”* mediului corporativ: 1) resetarea comportamentului criminal al angajaților prin înlăturarea convingerilor vicioase comune ale unei organizații *(activitate de lungă durată)*; 2) schimbarea prioritățiлor prin reorientarea culturii corporative vicioase în formarea responsabilității și eticii corporative, ceea ce, în final, va reduce riscul de abuz financiar *(activitate de lungă durată)*; 3) revizuirea reglementărilor slabe și ineficiente prin lichidarea lacunelor și neajunsurilor, care, în final, va crea mediul favorabil pentru reducerea abaterilor financiare *(activitate de scurtă durată)*;

REFERINȚE:

1. SUTHERLAND Edwin H. *White-collar criminality.* In: Sociological Review, 1940, no.5(1), p.1-12. Disponibil: https://www.jstor.org/stable/2083937 [Accesat: 23.05.2025].
2. HEISSNER Stefan. *Managing Business Integrity: Prevent, Detect, and Investigate White-collar Crime and Corruption*. Springer International Publishing Switzerland 2015, 200 p. ISBN 978-3-319-12721-7 (eBook), Disponibil: https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-319-12721-7 [Accesat: 29.05.2025].
3. VAN ERP, Judith Gabriël (Ed.) (2018) : *The organizational aspects of corporate and organizational crime*, ISBN 978-3-03897-259-4, MDPI, Basel, https://doi.org/10.3390/books978-3-03897-259-4 [Accesat: 29.05.2025].

4. BUDIANTO Agus. *The Corporate Crime as The Power of Crime in The Economic Justification*. În: SASI, Volume 28 Issue 4, Desember 2022: p. 506-520 P-ISSN: 1693-0061, E-ISSN: 2614-2961: 10.47268/sasi.v28i4.890 https://fhukum.unpatti.ac.id/jurnal/sasi/article/view/890 [Accesat: 21.05.2025].
5. GOTTSCHALK Petter. *Victims of White-Collar Crime. Actual problems of modern criminology.* Matters of Russian and International Law. 2013, no.3, p.91-106. https://core.ac.uk/reader/30812400 [Accesat: 29.05.2025]
6. AUSTIN Janet, *What Exactly is Market Integrity? An Analysis of One of the Core Objectives of Securities Regulation*, WILLIAM & MARY BUSINESS LAW REVIEW, 2017, Vol.8, p. 215-240. https://scholarship.law.wm.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1126&context=wmblr [Accesat: 29.05.2025].
7. ARHIVA CURȚII SUPREME DE JUSTIȚIE A REPUBLICII MOLDOVA. Dosarul nr.4-1re-246/2019. Decizia-dispozitiv Colegiului penal din 12 noiembrie 2019.